ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 22ας Νοεμβρίου 2001 *

Στην υπόθεση C-53/00,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του tribunal des affaires de sécurité sociale de Créteil (Γαλλία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Ferring SA

και

Agence centrale des organismes de sécurité sociale (ACOSS),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 49 ΕΚ), 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ) και 92 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 87 ΕΚ),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τις F. Macken, πρόεδρο τμήματος, N. Colneric, τους C. Gulmann (εισηγητή), J.-P. Puissochet και J. N. Cunha Rodrigues, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Tizzano
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Ferring SA, εκπροσωπούμενη από τους B. Pigalle, B. Geneste και O. Davidson, avocats,

— η Agence centrale des organismes de sécurité sociale (ACOSS), εκπροσωπούμενη από τον H. Calvet, avocat,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την K. Rispal-Bellanger, καθώς και από τους G. Taillandier και F. Million,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον G. Rozet και τη M. Πατακιά,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Ferring SA, της Agence centrale des organismes de sécurité sociale (ACOSS), της Γαλλικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 14ης Φεβρουαρίου 2001,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 8ης Μαΐου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2000, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 21 Φεβρουαρίου 2000, το tribunal des affaires de sécurité sociale de Créteil υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, τρία προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 49 ΕΚ), 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ) και 92 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 87 ΕΚ).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο προσφυγής που άσκησε η εταιρία Ferring SA (στο εξής: Ferring) ενώπιον του tribunal des affaires de sécurité sociale de Créteil ζητώντας την επιστροφή του ποσού που είχε καταβάλει στην Agence centrale des organismes de sécurité sociale (κεντρικό φορέα των οργανισμών κοινωνικής ασφαλίσεως, στο εξής: ACOSS) ως φόρο επί των αμέσων πωλήσεων φαρμάκων.

Το νομικό πλαίσιο

Η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση

3 Στην τελευταία αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/25/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 31ης Μαρτίου 1992, σχετικά με τη χονδρική πώληση φαρμάκων που προορίζονται για ανθρώπινη χρήση (ΕΕ L 113, σ. 1), υπενθυμίζεται ότι ορισμένα κράτη μέλη επιβάλλουν στους χονδρεμπόρους που προμηθεύουν φάρμακα, στους φαρμακοποιούς και στα πρόσωπα που έχουν άδεια χορήγησης φαρμάκων στο κοινό ορισμένες υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας, ότι τα κράτη μέλη πρέπει να μπορούν να επιβάλλουν τις υποχρεώσεις αυτές στους χονδρεμπόρους που είναι εγκατεστημένοι στο έδαφος τους και ότι πρέπει επίσης να μπορούν να τις επιβάλλουν στους χονδρεμπόρους άλλων κρατών μελών, υπό τον όρον ότι δεν επιβάλλουν καμία υποχρέωση αυστηρότερη από εκείνες που επιβάλλουν στους χονδρεμπόρους της χώρας τους και εφόσον οι υποχρεώσεις αυτές μπορούν να θεωρηθούν αιτιολογημένες για λόγους προστασίας της δημόσιας υγείας και είναι ανάλογες προς τον στόχο στον οποίο αποβλέπει η προστασία αυτή.

4 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 92/25 διευκρινίζει ότι, για τους σκοπούς της οδηγίας αυτής, ως υποχρέωση δημόσιας υπηρεσίας νοείται «η υποχρέωση που επιβάλλεται στους ενδιαφερόμενους χονδρεμπόρους να διαθέτουν μονίμως ένα διαφοροποιημένο σύνολο φαρμάκων καταλλήλων για την κάλυψη των απαιτήσεων ενός γεωγραφικά καθορισμένου εδάφους και για την εξασφάλιση της παράδοσης των απαιτουμένων προμηθειών σε πολύ σύντομα χρονικά διαστήματα σ' όλη την έκταση του εν λόγω εδάφους».

Η εθνική κανονιστική ρύθμιση

5 Σύμφωνα με το άρθρο R. 5106 5° του code de la santé publique (κώδικα δημόσιας υγείας) χονδρέμπορος θεωρείται «κάθε επιχείρηση που προβαίνει σε αγορά και αποθήκευση φαρμάκων, πλην εκείνων που προορίζονται για πειραματισμό σε ανθρώπους, προκειμένου να τα πωλήσει χονδρικώς και ως έχουν».

6 Η υπουργική απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 1962, σχετικά με τις υποχρεώσεις των χονδρεμπόρων όσον αφορά τον ανεφοδιασμό των φαρμακείων με φάρμακα (JORF της 12ης Οκτωβρίου 1962, σ. 9999), η οποία ίσχυε μέχρι τον Φεβρουάριο 1998, προέβλεπε μεταξύ άλλων:

«Άρθρο 1 — Κάθε επιχείρηση χονδρικής πωλήσεως φαρμακευτικών προϊόντων, τα οποία αφορά το εδάφιο 4 του άρθρου R. 5115-6 του κώδικα δημόσιας υγείας, καθώς και τα υποκαταστήματά της πρέπει να έχουν μονίμως απόθεμα φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων για να είναι σε θέση να διασφαλίζουν τη μηνιαία κατανάλωση των φαρμακείων του τομέα τον οποίο εξυπηρετούν και ανήκει στη συνήθη πελατεία τους.

Αυτό το απόθεμα φαρμάκων πρέπει να ανιστοιχεί από απόψεως είδους σε "ποικιλία" ιδιοσκευασμάτων περιλαμβάνουσα τουλάχιστον τα δύο τρίτα του αριθμού των συσκευασιών των πράγματι διακινουμένων ιδιοσκευασμάτων και, από απόψεως σημασίας, να αντιστοιχεί στη μέση αξία του ετησίου κύκλου εργασιών του προηγουμένου έτους.

Άρθρο 2 — Κάθε επιχείρηση χονδρικής πωλήσεως φαρμακευτικών προϊόντων καθώς και τα υποκαταστήματά της πρέπει να είναι σε θέση να διασφαλίζουν την παράδοση κάθε διακινουμένου ιδιοσκευάσματος σε κάθε φαρμακείο που αποτελεί μέρος της συνήθους πελατείας τους και εμπίπτει στον τομέα διανομής τους και, εντός 24 ωρών μετά την παραλαβή της παραγγελίας, κάθε ιδιοσκευάσματος το οποίο περιλαμβάνεται στην "ποικιλία" τους.

Πρέπει να μεριμνούν για τον ανεφοδιασμό τους σε ιδιοσκευάσματα προκειμένου να αποφεύγουν την εξάντληση των αποθεμάτων.

Άρθρο 3 — Ο αναφερόμενος στο άρθρο 2 τομέας αποτελείται από τη γεωγραφική ζώνη εντός της οποίας έχει δηλώσει ότι ασκεί τη δραστηριότητά του ο φαρμακοποιός που είναι υπεύθυνος για την επιχείρηση χονδρικής πωλήσεως φαρμακευτικών προϊόντων ή του υποκαταστήματος της επιχειρήσεως χονδρικής πωλήσεως φαρμακευτικών προϊόντων. [...]»

7 Το καθεστώς αυτό τροποποιήθηκε μεταξύ άλλων με το διάταγμα 98-79, της 11ης Φεβρουαρίου 1998, σχετικά με τις φαρμακευτικές επιχειρήσεις, το οποίο τροποποιεί τον κώδικα δημόσιας υγείας (JORF της 13ης Φεβρουαρίου 1998, σ. 2287). Το άρθρο R. 5115-13 του κώδικα δημόσιας υγείας, όπως τροποποιήθηκε με το εν λόγω διάταγμα, προβλέπει τα εξής:

«[...]

Εντός της περιοχής πωλήσεων, η εγκατάσταση υπόκειται στις ακόλουθες υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας:

1° Πρέπει να διαθέτει ποικιλία φαρμάκων που να περιλαμβάνει τουλάχιστον τα εννέα δέκατα των συσκευασιών που πράγματι διακινούνται στη Γαλλία.

2° Πρέπει να είναι σε θέση:

a) να ικανοποιεί ανά πάσα στιγμή την κατανάλωση της συνήθους πελατείας της επί δύο τουλάχιστον εβδομάδες,

b) να παραδίδει εντός 24 ωρών από της παραλαβής της παραγγελίας κάθε φάρμακο το οποίο περιλαμβάνεται στην ποικιλία φαρμάκων που διαθέτει,

c) να παραδίδει κάθε φάρμακο και, όταν το πωλεί υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου R. 5108-1, κάθε άλλο προϊόν, αντικείμενο ή είδος που αναφέρεται στο άρθρο L. 512 και κάθε διαιρεμένο φαρμακευτικό προϊόν που αναφέρεται στην περίπτωση 4 του άρθρου L. 511-1 και διακινείται στη Γαλλία, σε κάθε φαρμακείο που της το ζητεί.

[...]»

8 Το άρθρο 12 του νόμου 97-1164, της 19ης Δεκεμβρίου 1997, περί της χρηματοδοτήσεως της κοινωνικής ασφαλίσεως για το 1998 (JORF της 23ης Δεκεμβρίου 1997, σ. 18635), το οποίο προσέθεσε μεταξύ άλλων το άρθρο L. 245-6-1 στον κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως, θεσπίζει εισφορά 2,5 % υπολογιζόμενη στον προ φόρων κύκλο εργασιών που πραγματοποιούν στη Γαλλία τα φαρμακευτικά εργαστήρια προς τα φαρμακεία, τα φαρμακεία αλληλασφάλισης και τα φαρμακεία των εταιριών αρωγής των εργαζομένων σε ορυχεία, βάσει της χονδρικής πωλήσεως των φαρμακευτικών ιδιοσκευασμάτων. Η εισφορά αυτή αποκαλείται «φόρος επί των αμέσων πωλήσεων».

9 Όπως υπενθύμισε το Conseil constitutionnel (συνταγματικό δικαστήριο) με την απόφαση 97-393, της 18ης Δεκεμβρίου 1997 (JORF της 23ης Δεκεμβρίου 1997, σ. 18649), η οποία εκδόθηκε επί προσφυγής που ασκήθηκε κατά του άρθρου 12 του νόμου 97-1164, η εν λόγω εισφορά, η οποία δεν βαρύνει τις πωλήσεις φαρμάκων που πραγματοποιούνται από τους χονδρεμπόρους, θεσπίστηκε για να συμβάλει στη χρηματοδότηση του εθνικού ταμείου κοινωνικής ασφαλίσεως και να αποκαταστήσει την ισορροπία των συνθηκών ανταγωνισμού μεταξύ των κυκλωμάτων πωλήσεως

φαρμάκων, οι οποίες θεωρούνταν ως στρεβλωθείσες λόγω της επιβολής υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας στους χονδρεμπόρους, οι οποίες δεν επιβάλλονται στα φαρμακευτικά εργαστήρια.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

10 Η Ferring είναι εταιρία γαλλικού δικαίου με έδρα στη Γαλλία, η οποία αποτελεί μέρος πολυεθνικού φαρμακευτικού ομίλου και η οποία πωλεί εντός του εν λόγω κράτους μέλους, μέσω ενός συστήματος άμεσης πωλήσεως προς τα φαρμακεία, το Lutrelef, φάρμακο το οποίο παράγεται στη Γερμανία από άλλη εταιρία του ομίλου. Η Ferring υπήχθη στον φόρο επί των αμέσων πωλήσεων και έπρεπε να καταβάλει βάσει αυτού το ποσό των 40 155 γαλλικών φράγκων (FRF) στον ACOSS.

11 Θεωρώντας ότι ο φόρος ήταν παράνομος, η Ferring άσκησε, στις 17 Σεπτεμβρίου 1998, προσφυγή ενώπιον του tribunal des affaires de sécurité sociale de Créteil ζητώντας να της επιστραφεί το καταβληθέν στον ACOSS ποσό. Προς στήριξη της προσφυγής της, η Ferring υποστήριξε, αφενός, ότι το γεγονός ότι ο φόρος αυτός επιβάλλεται μόνο στις πωλήσεις των φαρμακευτικών εργαστηρίων συνιστά κρατική ενίσχυση χορηγουμένη στους χονδρεμπόρους κατά παράβαση της υποχρεώσεως προηγουμένης κοινοποιήσεως του άρθρου 93, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 88, παράγραφος 3, ΕΚ) και, αφετέρου, ότι το μέτρο αυτό συνιστά εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών κατά παράβαση του άρθρου 59 της Συνθήκης.

12 Ο ACOSS ισχυρίζεται κατ' ουσίαν ότι το επίδικο στην υπόθεση της κύριας δίκης φορολογικό καθεστώς δεν συνιστά κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, ότι, εν πάση περιπτώσει, δικαιολογείται από τη φύση και την οικονομία του γαλλικού συστήματος πωλήσεων φαρμάκων και ότι, ακόμη κι αν χαρακτηριστεί ως ενίσχυση, το καθεστώς αυτό καλύπτεται από την προβλεπόμενη στο άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης παρέκκλιση. Ως προς την προβαλλομένη παράβαση του άρθρου 59 της Συνθήκης, ο ACOSS υποστήριξε ότι η

διάταξη αυτή δεν είναι εφαρμοστέα εν προκειμένω, καθόσον πρόκειται για αμιγώς εσωτερική κατάσταση κράτους μέλους και, εν πάση περιπτώσει, το επίδικο στην υπόθεση της κύριας δίκης φορολογικό καθεστώς δεν αντίκειται στην κοινοτική κανονιστική ρύθμιση περί της ελεύθερης κυκλοφορίας υπηρεσιών.

13 Υπό τις συνθήκες αυτές το tribunal des affaires de sécurité sociale de Créteil αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Μπορεί να θεωρηθεί κρατική ενίσχυση, υπό την έννοια του άρθρου 87 (παλαιού άρθρου 92) της Συνθήκης, η εισφορά που θεσπίστηκε με το άρθρο L. 245-6-1 του κώδικα κοινωνικής ασφαλίσεως;

Αν ναι, δικαιολογείται η εισφορά αυτή από τη φύση και την οικονομία του συστήματος;

2) Είναι οι χονδρέμποροι επιφορτισμένοι με τη διαχείριση υπηρεσίας γενικού οικονομικού συμφέροντος, υπό την έννοια του άρθρου 86, παράγραφος 2, της Συνθήκης (πρώην άρθρου 90, παράγραφος 2);

Αν η θεσπισθείσα εισφορά μπορεί να χαρακτηριστεί κρατική ενίσχυση, πρέπει η ενίσχυση αυτή να αντισταθμίζει αυστηρώς το επιπλέον κόστος που συνεπάγονται οι επιβαλλόμενες στους χονδρεμπόρους υποχρεώσεις για να μπορεί να εφαρμοστεί η παρέκκλιση του άρθρου 86, παράγραφος 2;

3) Έχει το άρθρο 49 (παλαιό άρθρο 59) της Συνθήκης την έννοια ότι απαγορεύει εθνική νομοθεσία όπως αυτή που απορρέει από τον νόμο της 19ης Δεκεμβρίου 1997;»

Επί της ερμηνείας του άρθρου 92 της Συνθήκης

14 Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης προβλέπει ότι «ενισχύσεις που χορηγούνται υπό οποιαδήποτε μορφή από τα κράτη ή με κρατικούς πόρους και που νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής είναι ασυμβίβαστες με την κοινή αγορά, κατά το μέτρο που επηρεάζουν τις μεταξύ κρατών μελών συναλλαγές, εκτός αν η παρούσα Συνθήκη ορίζει άλλως».

15 Όπως έχει ήδη αποφανθεί το Δικαστήριο, η έννοια της ενισχύσεως είναι ευρύτερη από την έννοια της επιδοτήσεως, διότι δεν περιλαμβάνει μόνον τις θετικές παροχές, όπως είναι οι επιδοτήσεις, αλλά και τις παρεμβάσεις εκείνες οι οποίες, ανεξαρτήτως μορφής, ελαφρύνουν τις επιβαρύνσεις που βαρύνουν κανονικώς τον προϋπολογισμό μιας επιχειρήσεως και οι οποίες, κατά συνέπεια, χωρίς να είναι επιδοτήσεις υπό στενή έννοια, είναι της ιδίας φύσεως και συνεπάγονται πανομοιότυπα αποτελέσματα (βλ. αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 1994, C-387/92, Banco Exterior de España, Συλλογή 1994, σ. I-877, σκέψη 13, και της 17ης Ιουνίου 1999, C-295/97, Piaggio, Συλλογή 1999, σ. I-3735, σκέψη 34).

16 Ο όρος «ενίσχυση», κατά την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, καλύπτει κατ' ανάγκη τα πλεονεκτήματα που παρέχονται άμεσα ή έμμεσα με κρα-

τικούς πόρους ή αποτελούν πρόσθετη επιβάρυνση για το Δημόσιο ή για τους οργανισμούς που έχουν ορισθεί ή συσταθεί προς τον σκοπό αυτό (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 7ης Μαΐου 1998, C-52/97 έως C-54/97, Viscido κ.λπ., Συλλογή 1998, σ. I-2629, σκέψη 13).

17 Πάντως, η ύπαρξη πλεονεκτήματος υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν μπορεί να συναχθεί, άνευ ετέρου, από τη διαφορετική μεταχείριση, αντικείμενο της οποίας αποτελούν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Πράγματι, δεν υφίσταται τέτοιο πλεονέκτημα εφόσον η εν λόγω διαφορετική μεταχείριση δικαιολογείται από λόγους οι οποίοι ανάγονται στη λογική του συστήματος (βλ., συναφώς, την απόφαση της 9ης Δεκεμβρίου 1997, C-353/95 P, Tiercé Ladbroke κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-7007, ιδίως σκέψεις 33 και 35).

18 Επομένως, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στην παράγραφο 30 των προτάσεών του, πρέπει να εξεταστεί κατ' αρχάς αν, αφαιρουμένων των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας που προβλέπει ο Γάλλος νομοθέτης, το γεγονός ότι οι χονδρέμποροι δεν υπόκεινται στον φόρο επί των αμέσων πωλήσεων μπορεί, κατ' αρχήν, να συνιστά κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης και, σε καταφατική περίπτωση, πρέπει να εξεταστεί αν ο χαρακτηρισμός του συστήματος αυτού ως ενισχύσεως πρέπει να αποκλειστεί λόγω των ειδικών υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας που επιβάλλει στους χονδρεμπόρους το γαλλικό σύστημα ανεφοδιασμού των φαρμακείων με φάρμακα.

19 Συναφώς, επισημαίνεται ότι στη Γαλλία υφίστανται δύο άμεσα ανταγωνιστικά κυκλώματα πωλήσεως φαρμάκων: αφενός, το κύκλωμα των χονδρεμπόρων και, αφετέρου, το κύκλωμα των φαρμακευτικών εργαστηρίων που πωλούν απευθείας. Περαιτέρω, δεν αμφισβητείται ότι η επιβολή του φόρου επί των αμέσων πωλήσεων σκοπεί ιδίως την αποκατάσταση της ισορροπίας των συνθηκών του ανταγωνισμού μεταξύ των κυκλωμάτων πωλήσεως φαρμάκων, οι οποίες έχουν στρεβλωθεί, σύμφωνα με τον Γάλλο νομοθέτη, λόγω της υπάρξεως υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας οι οποίες επιβάλλονται μόνο στους χονδρεμπόρους. Περαιτέρω, δεν αμφισβητείται ότι, κατόπιν της θεσπίσεως του εν λόγω φόρου με τον νόμο 97-1164, όχι μόνο διεκόπη η σημειωθείσα τα αμέσως προηγούμενα έτη αύξηση των αμέσων πωλήσεων, αλλά και ανετράπη η τάση της αυξήσεως αυτής, εφόσον τα μερίδια της αγοράς ανακτήθηκαν από τους χονδρεμπόρους.

20 Επομένως, φαίνεται ότι η μη υποβολή των χονδρεμπόρων στον φόρο επί των αμέσων πωλήσεων, που προοριζόταν για τη χρηματοδότηση του εθνικού ταμείου κοινωνικής ασφαλίσεως, ισοδυναμεί με χορήγηση φορολογικής απαλλαγής στους χονδρεμπόρους. Έτσι, οι γαλλικές αρχές παραιτήθηκαν στην πράξη, υπέρ των χονδρεμπόρων, από την είσπραξη φορολογικών εσόδων και, συνεπώς, χορήγησαν οικονομικό πλεονέκτημα στους χονδρεμπόρους. Ως εκ τούτου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το πλεονέκτημα αυτό χορηγήθηκε μέσω κρατικών πόρων και ενίσχυσε την ανταγωνιστική θέση των χονδρεμπόρων σε σχέση με το άλλο κύκλωμα πωλήσεως φαρμάκων.

21 Περαιτέρω, υπενθυμίζεται ότι, όταν ένα πλεονέκτημα χορηγηθέν από κράτος μέλος ενισχύει τη θέση μιας κατηγορίας επιχειρήσεων σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις που την ανταγωνίζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο, πρέπει να θεωρείται ότι οι τελευταίες αυτές επιχειρήσεις επηρεάζονται από την ενίσχυση αυτή (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 17ης Σεπτεμβρίου 1980, 730/79, Philip Morris κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/ΙΙΙ, σ. 13, σκέψη 11). Επειδή όμως οι αγορές φαρμάκων χαρακτηρίζονται από την παρουσία μεγάλου αριθμού πολυεθνικών επιχειρήσεων που διανέμουν τα προϊόντα τους στα κράτη μέλη, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ένα μέτρο όπως ο φόρος επί των αμέσων πωλήσεων μπορεί να επηρεάσει τα εμπορικά ρεύματα μεταξύ των κρατών αυτών.

22 Ενόψει των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι, αν δεν ληφθούν υπόψη οι υποχρεώσεις δημόσιας υπηρεσίας που προβλέπει ο Γάλλος νομοθέτης, ο φόρος επί των αμέσων πωλήσεων, καθόσον δεν επιβάλλεται στους χονδρεμπόρους, μπορεί να συνιστά κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

23 Πάντως, πρέπει να εξεταστεί αν ο χαρακτηρισμός του συστήματος αυτού ως ενισχύσεως πρέπει να αποκλειστεί λόγω των ειδικών υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας που επιβάλλει στους χονδρεμπόρους το γαλλικό σύστημα ανεφοδιασμού των φαρμακείων με φάρμακα.

24 Επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι η γαλλική κανονιστική ρύθμιση επιβάλλει μόνο στους χονδρεμπόρους τις υποχρεώσεις να διαθέτουν μονίμως ποικιλία φαρμάκων που να μπορεί να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής και να διασφαλίζουν την παράδοση των φαρμάκων που ζητούνται σε πολύ σύντομη προθεσμία στο σύνολο της εν λόγω περιοχής, ώστε να διασφαλίζεται ανά πάσα στιγμή ο ανεφοδιασμός φαρμάκων για το σύνολο του πληθυσμού.

25 Η τήρηση όμως των υποχρεώσεων αυτών συνεπάγεται για τους χονδρεμπόρους πρόσθετο κόστος, με το οποίο δεν επιβαρύνονται τα φαρμακευτικά εργαστήρια.

26 Συναφώς, υπενθυμίζεται αυτό που έκρινε το Δικαστήριο σχετικά με την αποζημίωση που προβλέπει η οδηγία 75/439/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 16ης Ιουνίου 1975, περί διαθέσεως των χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 77). Η αποζημίωση αυτή, η οποία χρηματοδοτείται βάσει της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», εν προκειμένω από τέλος που εισπράττεται επί των προϊόντων που έχουν μετατραπεί σε χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια ή επί των χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων, και δεν υπερβαίνουν τα πράγματι διαπιστωθέντα ετήσια έξοδα, μπορεί να χορηγηθεί σε επιχειρήσεις συλλογής και/ή διαθέσεως των προϊόντων που δίδονται από τους κατόχους. Το Δικαστήριο έκρινε ότι αυτό το είδος αποζημιώσεως δεν συνιστά ενίσχυση υπό την έννοια των άρθρων 92 επ. της Συνθήκης, αλλά τίμημα που αποτελεί το αντάλλαγμα για υπηρεσίες που παρέχουν οι επιχειρήσεις συλλογής ή διαθέσεως (βλ. την απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 1985, 240/83, ADBHU, Συλλογή 1985, σ. 531, σκέψη 18).

27 Ομοίως, καθόσον ο φόρος επί των αμέσων πωλήσεων που επιβάλλεται στα φαρμακευτικά εργαστήρια αντιστοιχεί στα επιπλέον έξοδα που πράγματι βαρύνουν τους χονδρεμπόρους για την εκπλήρωση των υποχρεώσεών τους δημόσιας υπηρεσίας, η μη υποβολή των χονδρεμπόρων αυτών στον εν λόγω φόρο μπορεί να θεωρηθεί ως αντιπαροχή για πραγματοποιηθείσες παροχές και, συνεπώς, ως μέτρο που δεν συνιστά κρατική ενίσχυση υπό την έννοια του άρθρου 92 της Συνθήκης. Κατά τα λοιπά, όταν πληρούται αυτή η προϋπόθεση αντιστοιχίας μεταξύ της χορηγηθείσας απαλλαγής και του επιπλέον κόστους, οι χονδρέμποροι δεν απολαύουν, στην πραγματικότητα, πλεονεκτήματος υπό την έννοια του άρθρου 92, παράγραφος 1, της Συνθήκης, διότι το εν λόγω μέτρο έχει μόνον ως αποτέλεσμα να θέτει τους χονδρεμπόρους και τα φαρμακευτικά εργαστήρια σε παρεμφερείς συνθήκες ανταγωνισμού.

28 Εν προκειμένω, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει αν πληρούται η εν λόγω προϋπόθεση.

29 Πρέπει επομένως να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 92 της Συνθήκης έχει την έννοια ότι μέτρο όπως το προβλεπόμενο στο άρθρο 12 του νόμου 97-1164, καθόσον βαρύνει μόνον τις πραγματοποιούμενες από τα φαρμακευτικά εργαστήρια άμεσες πωλήσεις φαρμάκων, συνιστά κρατική ενίσχυση των χονδρεμπόρων μόνον καθόσον το πλεονέκτημα που αντλούν από τη μη υποβολή στον φόρο επί των αμέσων πωλήσεων φαρμάκων υπερβαίνει το επιπλέον κόστος που φέρουν για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας που τους επιβάλλει η εθνική κανονιστική ρύθμιση.

Επί της ερμηνείας του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης

30 Στην περίπτωση που το πλεονέκτημα το οποίο αντλούν οι χονδρέμποροι από τη μη υποβολή τους στον φόρο επί των αμέσων πωλήσεων φαρμάκων υπερβαίνει το επιπλέον κόστος που φέρουν για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το πλεονέκτημα αυτό καλύπτεται από το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης.

31 Σύμφωνα με το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης, οι επιχειρήσεις που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος ή που έχουν χαρακτήρα δημοσιονομικού μονοπωλίου υπόκεινται στους κανόνες της Συνθήκης, κατά το μέτρο που η εφαρμογή των κανόνων αυτών δεν εμποδίζει νομικά ή πραγματικά την εκπλήρωση της ιδιαίτερης αποστολής που τους έχει ανατεθεί. Η ανάπτυξη του εμπορίου δεν πρέπει να επηρεάζεται σε βαθμό ο οποίος θα αντέκειτο προς το συμφέρον της Κοινότητας.

32 Ούτως, εάν προκύψει ότι οι χονδρέμποροι αντλούν από τη μη υποβολή τους στον φόρο επί των αμέσων πωλήσεων φαρμάκων πλεονέκτημα υπερβαίνον το επιπλέον κόστος που φέρουν για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας που τους επιβάλλει η εθνική κανονιστική ρύθμιση, το πλεονέκτημα αυτό, καθόσον υπερβαίνει το εν λόγω επιπλέον κόστος, δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να θεωρηθεί ως αναγκαίο για να μπορούν οι επιχειρηματίες αυτοί να εκπληρώνουν την ιδιαίτερη αποστολή τους.

33 Συνεπώς, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης έχει την έννοια ότι δεν καλύπτει το φορολογικό πλεονέκτημα που απολαύουν επιχειρήσεις, όπως οι επιχειρήσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, επιφορτισμένες με τη διαχείριση δημόσιας υπηρεσίας, στο μέτρο που το πλεονέκτημα αυτό υπερβαίνει το επιπλέον κόστος της δημόσιας υπηρεσίας.

Επί της ερμηνείας του άρθρου 59 της Συνθήκης

34 Ο επίδικος στην υπόθεση της κύριας δίκης φόρος επί των αμέσων πωλήσεων πλήττει τις πωλήσεις φαρμάκων που πραγματοποιεί η Ferring και δεν συνδέεται, εν προκειμένω, με παροχή υπηρεσιών όπως οι υπηρεσίες που καθορίζονται στο άρθρο 60 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 50 ΕΚ). Κατάσταση απορρέουσα από την επιβολή του εν λόγω φόρου, όπως η κατάσταση της κύριας δίκης, δεν εμπίπτει συνεπώς στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 59 της Συνθήκης, το οποίο απαγορεύει τους περιορισμούς στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών εντός της Κοινότητας.

35 Επομένως, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 59 της Συνθήκης δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής σε κατάσταση, όπως η κατάσταση της κύριας δίκης, η οποία δεν συνδέεται με την παροχή υπηρεσιών.

Επί των δικαστικών εξόδων

36 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2000 το tribunal des affaires de sécurité sociale de Créteil, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 92 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 87 ΕΚ) έχει την έννοια ότι μέτρο όπως το προβλεπόμενο με το άρθρο 12 του νόμου 97-1164, της 19ης Δεκεμβρίου 1997, περί της χρηματοδοτήσεως της κοινωνικής ασφαλίσεως για το 1998, καθόσον βαρύνει μόνον τις πραγματοποιούμενες από τα φαρμακευτικά εργαστήρια άμεσες πωλήσεις φαρμάκων, συνιστά κρατική ενίσχυση των χονδρεμπόρων μόνον καθόσον το πλεονέκτημα που αντλούν από τη μη υποβολή στον φόρο επί των αμέσων πωλήσεων των φαρμάκων υπερβαίνει το επιπλέον κόστος που φέρουν για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων δημόσιας υπηρεσίας που τους επιβάλλει η εθνική κανονιστική ρύθμιση.

2) Το άρθρο 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 86, παράγραφος 2, ΕΚ) έχει την έννοια ότι δεν καλύπτει το φορολογικό πλεονέκτημα που απολαύουν επιχειρήσεις, όπως οι επιχειρήσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, επιφορτισμένες με τη διαχείριση δημόσιας υπηρεσίας, στο μέτρο που το πλεονέκτημα αυτό υπερβαίνει το επιπλέον κόστος της δημόσιας υπηρεσίας.

3) Το άρθρο 59 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 49 ΕΚ) δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής σε κατάσταση, όπως η κατάσταση της κύριας δίκης, η οποία δεν συνδέεται με την παροχή υπηρεσιών.

Macken Colneric Gulmann

Puissochet Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Νοεμβρίου 2001.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Η Πρόεδρος του έκτου τμήματος

F. Macken